

**Милан
Петричковић***

СИРОМАШТВО У ФУНКЦИЈИ ЕГЗИСТЕНЦИЈАЛНЕ ОТУЂЕНОСТИ СТАНОВНИШТВА СРБИЈЕ

Астракт: Сиромаштво, као сложена друштвена појава, практично препознатљива у немогућности задовољавања минимума егзистенцијалних потреба човека, непосредно се одражава (чак и у свом екстремном облику беде) на многоврсне облике свакодневног отуђивања (алијенације) становништва Србије. У широком опсегу од примарно-биолошких, па све до културно-естетских потреба, сиромаштво спутава потенцијални развој човекових могућности, што га удаљава, чини неслободним, тј. отуђеним од властите суштине, других људи и заједнице у којој обитава. При том, опште егзистенцијално отуђење у нас бива поспешено и екстремно укоренењем социјалном неправдом, политички профилисаним утилитаризмом, отргнутим од било какве институционалне контроле надлежних инстанци, као и општим распадом вредносно-моралног система.

Кључне речи: сиромаштво, егзистенцијална отуђеност, становништво Србије, родна суштина човека

Увод

Као судбоносни пратилац и претећа детерминанта, која константно спутава општи прогрес српског друштва, проблем сиромаштва се, у својој вишедимензионалној узрочно-последичној дисперзији, нужно намеће у облику изнова актуелног питања вредног сазнајног просуђивања. Као израз конкретних друштвених (не)прилика, па тиме и неодвојиво од њих, сиромаштво представља живу рефлексију дијалектичког јединства и борбе супротности многих узајамно прожетих и условљених фактора онтолошко-антрополошке суштине човека. Јасније исказано, расветљавање крајње комплексног феномена сиромаштва, у латенцији његових противуречних дихотомија, због испреплетености друштвених, политичких, историјских, субјективних, моралних и других аспеката, често превиђа и нихилистички занемарује баш ту непоновљивост човекове суштине, на коју разорно делује ово, у нас, у саме темеље свакодневног живота укоренењено зло.

* Ванредни професор на Факултету политичких наука у Београду, e-mail: rilski@verat.net

Сврховито мисаоно разлучивање ове појаве мора синтетички да сагледава конфликтни миље датог друштва – његову политичко-економску структуру, социјалну неправду, власт, моћ, утилитаризам са једне стране, и од ње, и из ње, неодвојиву генеричку особеност човека која се практикује у његовом раду и задовољавању животних потреба, као есенцији егзистенцијалне задатости многоврсног стваралачког потврђивања. Како се сиромаштво очитује управо у овој сфери човековог битка – његовој немогућности да задовољи минимум потреба на хуман начин достојан људске природе, оно се најнепосредније одражава на квалитативну суштину егзистенције. Обитавање угрожено сиромаштвом поприма специфичан праксис у филозофској антропологији познат као *отуђење – алијенација*, коју одликује удаљеност, изопштеност, не припадање – од, и, свега онога што човеку као хуманом бићу природно припада.¹ Удаљавање од човечног модуса задовољавања разноврсних потреба (потребе за радом, храном, одећом, становањем, образовањем, културним развојем, забавом и сл.) чини оног ко се удаљава – отуђеним, како од набројаних потреба, тиме апсолутно и од његовог живота кога творе те потребе, па у крајњем случају, чине отуђеним и изопштеним човека од самога себе!

То значи да антрополошки потенцијали човека као припадника људске врсте путем сиромаштва бивају негирани, боље рећи – отуђени, у форми њиховог потискивања и неразвијања, што се споља препознаје у немогућности задовољавања васколиких потреба као њихове практичне артикулације. У том контексту, незапосленост (као индикатор сиромаштва) отуђује човека од његове генеричко задате суштине да ради, преобликује и ствара сопствени живот; глад као последица сиромаштва га отуђује од урођене одлике врсте да се храни, како би одржао ту исту врсту; немогућност пристојног крова над главом – отуђује човека од архетипске пројекције да станује, и у том простору врши широк опсег породичних функција (од репродуктивне, преко васпитне, социјалне, моралне све до естетско-креативне), у опсегу од брлога пећине или сојенице до урбано-футуристичких модела луксузних апартмана. Такође, и више потребе за образовањем, културним стваралаштвом и, у крајњем случају, за досезањем креативних набоја *homo ludensa* који се стварајући игра, не треба у сагледавању сиромаштва изоставити, јер и оне, упркос томе што се превиђају или намерно као важне одбацују, чине сам стожер човекове

¹ Термин *алијенација* – проистекао је из латинске речи *alienatus*, којом се обележава оно што не припада себи, него некоме или нечему другом. Прим. аут. М. П.

родне непоновљивости, која се од њега отима и у његову директну супротност претвара.

Конкретно, у Србији данас, тај усуд екстремних облика непосредних утицаја сиромаштва на човекову антрополошку суштину, која се њиме потиरे путем свеопште егзистенцијалне отуђености човека, и то *од другитва у коме живи, затим од другог човека и најзад од самога себе*, толико је очигледан да се у својој школској илустративној типичности просто препоручује као хипотетичко полазиште овога текста.

Апсурд израженог сиромаштва у потенцијално богатој Србији

Комплексније разматрање ове проблематике, у генези дијалектичког супротстављања више узрочно-последичних чинилаца сиромаштва становништва Србије, морало би да као логички апсурд примети изражену диспропорцију, између, у најширем смислу схваћених, потенцијала државе, и, наспрам њих, израженог сиромаштва, које се практично исказује и у својој екстремној форми – беди. Логичко питање које се, с тим у вези, намеће је свакако: како да поред природно-географских, климатских и људских ресурса (богатство вода, руда, пољопривредног земљишта, туристичких дестинација, повољне климе, научно-образовног кадра и сл.) становници Србије дођу у ред доњег прага сиромаштва и егзистенцијалне оскудице?

Историјско-компаративни осврт, сазнајном хронолошком ретроспекцијом вођен, распознаје читав склоп синтетичких фактора (унутрашњих и спољних) који су се непосредно одразили, а и данас одражавају, на присуство сиромаштва у нас. Бурне и бескрупулозне глобалне тенденције пре-груписавања светског капитала и војне моћи, помињане у контексту тзв. новог светског поретка,² насилним разбијањем, цепањем и уништавањем бивше Југославије, погубно се у економско-привредном смислу одразило на Србију, која је платила исувише скуп цех. Прво, санкције као економско изнуривање државе, затим од западних моћника пројектовани ратни сценарио, бомбардовање и бесомучно разарање државних добара, резултовало је (поред непроцењивости људских живота) уништењем великог дела привредне инфраструктуре и производних капацитета.

² Шире о овоме погледати: Ноам Чомски, *Шта то у ствари хоће Америка*, Институт за политичке студије, Београд, 1995.

На све то надовезују се последице унутрашњих фактора попут, у демократском смислу, од бирачког тела—народа, отргнуте и неконтролисане политичке елите, и под њеним покровитељством одржаваног система без-влашћа, корупције, нелегалног обрта капитала и свакојаких других, по државни развој, штетних утицаја. Објашњаване као транзициона нужност, све, од компетенције надлежних институционалних органа, осамостаљене злоупотребе статусних положаја и капитала, под окриљем политичких странака на власти спровођене, систематски су деградирале и уништавале саме темеље економске моћи и евентуалног напретка државе. Треба ли много доказивати природу процеса приватизације (Кочовић, 2007: 178), његову тоталну неконтролу, безрезервну препуштеност у руке (боље рећи цепове) приватних лица, у јавном мњењу означених као бизнисмени „сумњивог порекла капитала“, неодвојивих у пословима ове врсте од (не)људи на власти? То је резултовало високим процентом предузећа у стечају, и од значаја за раширеност сиромаштва – губитком запослења огромног процента радника, који су остали на улици без икакве озбиљно организоване бриге државе према њима. Јавна тајна је, по расположивим подацима, да је приликом продаје око три хиљаде предузећа, по свим економским мерилима, држава оштећена преко 20 милиона евра, а да при том нико још увек није законски одговарао!

Као посебно болно питање, с тим у вези, намеће се друштвени одијум на догађаје ове врсте, тј. данас актуелан вредносно-морални систем, који наспрам празне моралистичко-лицемерне реторике пред изборе, просто допушта да у пракси цвета криминал, корупција и остали девијантни облици друштвене деградације који потхрађују сиромаштво. У сваком погледу отупљена и као фактор промена сломљена, јавност се, у прихваћеном „моралном слепилу“ више много не потреса ни на очајничке покушаје социјално обесправљених и угрожених, без основних услова за живот, који се, да би актуализовали свој проблем, у борби за одржање голог опстанка, самоповређују (укуцавају ексеру у руке, или секу нпр. прсте на рукама) и постају инвалиди!

Практично исходиште тог апсурда – реално постојећих државних потенцијала, са једне, и екстремног сиромаштва, са друге стране, као и уврежене социјалне неправде и свакојаких интересних малверзација на „високом нивоу“, у „демократској“ Србији постоји економска елита (3%–5%) од укупног броја становника, док је по узусима међународно признатих мерила 50% сиромашних,³ док остатак оскудно, на животињ-

³Шире о овоме погледати: Драгослав Кочовић, „Сиромаштво – светски проблем“, *Социјална мисао*, часопис за теорију и критику социјалних идеја и праксе, Београд, бр. 60, стр. 29–40.

ском нивоу редукције потреба, састављајући крај са крајем, од данас до сутра преживљава. При том, армија незапослених (прешла милион људи) свака 24 минута бива увећана са по једним новим чланом, засигурно у великом ризику, ако то већ није, да осети животну горчину и понижење сиромаштва.

И ево нас у самом средишту кључног питања овога текста о егзистенцијалном отуђењу човека што сиромаштво собом носи, које у обзир мора, за разлику од српског друштва, да у тоталитету узме човека као полазну вредност; његову, од природе родно детерминисану, задатост да практично реализује (као људско биће) своје стваралачке потенцијале, у разуђеном распону свакодневно остварених потреба.

Сиромаштво – фактор отуђености становништва Србије

Немогућност елементарног задовољавања животних потреба, изражена у помањкању хуманих услова свакодневног егзистирања које отежава минимум исхране, становања, бриге о здрављу, образовања, културних активности и сл., као суштинска одлика сиромаштва, непосредно се рефлектује на саму природу и квалитет човековог обитавања. Угрожено задовољавање и низак ниво реализације свакодневних потреба, за које се у филозофској антропологији каже да дају одговор на питање: шта је то човек, уозбиљује сиромаштво као друштвени проблем, с обзиром на то да оно на тај начин практично поприма идентитет и меру човековог битка и његове смислености. Другачије исказано, сиромаштво се преко спутавања подмирења најразличитијих човекових потреба, током читаве историје цивилизације, најдиректније одражава као сметња човековог самопотврђивања у људском смислу.

Нажалост, то на сопственој кожи осећа данас становништво Србије, које, ометено сиромаштвом, сведочи – још у доба ренесансе, потенцирану егзистенцијалну разапетост човека, условљену супротстављеношћу „стварног друштва“ и „правог-истинског друштва“, у чијим оквирима он покушава да задовољава своје потребе, што не значи ништа друго – него да, мање или више хармонично, испуњено и срећно – живи. *Стварно друштво* – оно које физички постоји, пуно утилитаризма и бесправља, прати сиромаштво у незадовољности људских потреба, док као његова негација оптира *право друштво* као задата конструкција, која дубоко изражава

људске потребе, у смислу истинског остварења сваколиких егзистенцијалних могућности у заједници.⁴

Разматрање потреба у овом контексту нужно у обзир мора да узме крајње сложену *категорију рада*, иначе елементарну особеност човека као свесно-делатног бића, схватајући га као његов онтолошки конституанс, као израз његове онтичке упућености на отклањање недостатности (путем реализације потреба) и тиме изграђивању спецификаума његове егзистенције. Плодни филозофи, дијалектичко продорне мисли, упорно су у оквиру својих филозофских система потенцирали чињеницу, да се у процесу рада човека у друштвеном окружењу догађа с човековом егзистенцијом нешто суштинско, у смислу њеног потврђивања или отуђења. То је зато што се радом открива човекова темпоралност, трансформише природа у људску природу, остварује дијалог човека с природом и постиже одређено јединство међу њима; што се путем човекових делатности збива повест – ствара људски свет и практично човек самоотелотворује као потенцијално слободно стваралачко биће. (Муминовић, 1978: 103) Тако, човек добија прилику да се потврди као самотворац сопственог генеричког бића, оног што хумано оријентисани антрополози доводе у уску везу са његовим *родним пребивалиштем (завичајем)*, које чини стециште слободне отворености ка многоврским, живим реализацијама вредносних задатости.

Како само човек има ове пројективне моћи будућег уређења сопственог живота властитим творењем (радом) и мењањем постојећих околности, што га и чини егзистенцијално слободним, њему једино припада и она друга страна егзистирања, оличена у отуђењу које се супротставља његовој људској суштини. Отуђење је сликовито представљао Хегел, говорећи о слози, који је осуђен на рад под присилом физичке нужности, са циљем одржавања голе егзистенције, приликом чега изостаје истинско уживање слободног делатника у плодовима сопственог рада. Такав рад је удаљен и супротстављен бити човекове телеолошке заснованости, пошто он ко ради исцрпљује и понижава, потирући га као слободно, достојанствено и продуктивно биће, што га и чини отуђеним у раскошном свету свакодневних животних могућности.

Реална потврда отуђења рада у односу према становништву Србије огледа се у тренутно великом броју незапослених, од којих се рад прак-

⁴ О овоме шире погледати студију С. Salutatiја под називом *De Tyranno*, коју је, на основу три сачувана рукописа, 1913. у Берлину објавио А. Von Martin, а на основу пет рукописа F. Ercole 1914, такође у Берлину. Прим. аут. М. П.

тично удаљава, и недоступним им чини животну потребу привређивања, као предуслова човековог задовољавања потреба, што га директно квалификује као отуђену категорију. Јер, рад као истински метод физичко-духовног преобликовања и практично-искуственог осведочавања, у ствари, најверније потврђује или негира сваку људску јединку понаособ, у онтолошком одгонетању личног (бе)смисла и опште (не)остварености. На то се односе речи филозофски утемељених антрополога о човеку као „још не“ бићу, властите вишеврсне потврде у свету могућности, или бићу немогућности да буде оно што јест – човек.

У немогућности реализације основне родне потребе за радом, долази до спутаности процеса постојања човека човеком, што значи да долази до недостатности – сиромаштва, како његових активности, тако и употребних предметних вредности, што им и даје карактер отуђености, њему недоступних. Пракса која рађа такав свет је отуђена пракса, коју срећемо у друштвима и делатностима које не потврђују природу свог носиоца, чиме негирају његов хуманитет.

Вечита савременост истинитих суштина о сложеним феноменима, упркос времену настанка тих сазнања, потврђује се и овде у посматрању вишедимензионалне корелације незапослености као фактора сиромаштва, људских потреба и онтичког битка човека, кроз речи утописте Томаса Мора, који, говорећи о животном отуђењу незапослених свога времена, дословце каже: „Једино што умеју јесте да раде..... једина њихова вредност јесте вредноћа; то су научили, на то су навикли. А ето сада тумарају без посла, иако је једина њихова кривица што им „нико не даје запослење, премда се они нуде с највећом готовошћу. Њихов живот је сломљен.“ (Мор, 1951: 65–66)

Поразна пракса егзистенцијалног кршења и сламања људи у Србији, путем незапослености, која сигурно води сиромаштву, у којој се сваки појединачни случај да помножити са бројем чланова породице, за разлику од овог Моровог (пре неколико векова) недавања запослења, има ригорознију форму насилног отимања посла, од тренутно запослених. У бесцење купљених предузећа, власници капитала (како домаћи тајкуни, тако и странци) имају неограничена права да располажу јефтином радном снагом, при чему се и отпуштања запослених третирају као нормалан неолиберални продукт циркулације профита, где су људи обична тржишна роба. Оно што више у израженом друштвеном ступору и не чуди и прихвата се као ваљан нормативни узус јесте вредносна апологетика политикантских шићарџија који се у маниру европских вредносних гласника и промотера на српски начин, упиру свим силама да убеди сиротињу да

ће морати, као и свуда у свету, да се помири са гранским сељењем и мењањем послова. Једино што се при том заборавља јесте разлика између реалних могућности светске и наше привреде која није у стању да обезбеди и понуди на том тржишту ни минимум нових радних места у која би се расељавали и досељавали незапослени! Уосталом, зар и сам Томас Мор није био утописта, а радник, данас у Србији, како је давно говорио Маркс – роба, која, ако има среће, успе да нађе купца. (Marx, 1953: 302)

Упоредо са том егзистенцијалном „сломљеношћу“, законито пропратна појава масовне спречености људи да раде и надрастају сиромаштво је и *изражен ступањ друштвене неправде*, што је сасвим логично када се зна да „људски рад представља главни вид људске солидарности, основни облик повезивања човека с човеком. Јер, што се више умножавају наше потребе и што се више људски рад дели и диференцира у разне врсте и гране, то више објективно постају међусобно зависни носиоци рада, макар они о томе и не размишљали“.⁵ (Павићевић, 1977: 75)

Напомињем, још од Питагоре и Аристотела, праведност је одређивана у склопу врлина, при чему је као њена кључна одлика навођен реципрочитет субјеката односа, у смислу форми комутативне и дистрибутивне праведности. Треба ли указивати на свакојаку неправду, тј. нарушен хармоничан однос у располагању друштвеним добрима данас у Србији, на која само декларативно сви поседују једнака, законом прописана права, док заиста њих 3–5% реално полажу и самододељена, у сукобу са легалним законом, свеопшта, неограничена „права“. Наравно, све то у име општег друштвеног развоја и успостављања хуманијих односа у заједници без сиромаштва, као и увек током историје!

Општа деградација вредносних норми српског друштва, дубоко руковођена економским утилитаризмом моћних, који су се отели контроли државних институција и отуђили се као недодирљив слој, ниподаштава тако људски рад као цивилизацијски продукт достојнијег живота. И оно мало срећника, који имају некакав посао, нису баш срећни у његовом цењењу на нивоу друштва, што се показује висином новчаних надокнада које су, глобално посматрајући, сличне износима социјалних помоћи, у оним државама на чије стандарде се у последње време креатори наше тужне стварности позивају.

Сиромаштво ове врсте прихвата се теже када се често и јавно промовишу свакојаке злоупотребе, величање нерада, олаког богаћења, што

⁵ Вуко Павићевић, *Огледи о хуманизму*, Раднички универзитет „Радиојој Ћипранов“, Нови Сад 1977, стр. 75.

резултира нелогичним разликама у новчаним дохоцима, где, нпр., различити директори, менаџери, измишљени чланови управних одбора, специјални саветници – у буквалном смислу речи (углавном) необразовани нерадници и данас у тренду актуелни мешетари, под патронатом политичких интереса у служби друштвеног развоја, у односу на бедне услове сиромаштва у држави, имају енормно високе зараде. Ту се препознаје она реторска недоумица Томаса Мора, који, питајући се о социјалној неправди и отуђеним међуљудским односима у своме времену, као да то чини сагледавајући данашње стање друштвених вредности у Србији, у којој опстаје таква „правда“ по којој „где све што је најбоље одлази у руке најгорих“, при чему „шака људи држи све“ (Мор, 1951: 89)

Даље апсолвирајући ову, како дефинише „заверу богатих“, Мор се као утопистички хуманиста пита: „Каква је то правда, када неки племић или златар или зеленаш, или најзад било ко од оних који ништа не раде или раде нешто што није од стварне користи по друштво, када, дакле, такав човек води диван и сјајан живот, иако ништа не ради или ради сувишан посао, док, на другој страни, надничар, таљигаш, занатлија живи у таквој оскудици и води тако бедан живот да положај теглеће стокe изгледа кудикамо бољи.“ (Мор, 1951: 67) Идентично питање, са истим чуђењем сиротиња у Србији, свакодневно се безуспешно поставља, наравно у складу са термилолошким спецификумом за појмовно обележавање савремених лажних племића, зеленаша и продаваца магле ухлебљених у многобројне агенције, бирое, канцеларије и сличне институције, као испоставе политичких лобија за поделу плена и контролу интересних зона.

Таква безуспешна јадиковања на која се позивају, српском друштву, данас потпуно стран идеал праведности, који се као незаобилазна ренесансна утопија негује и у делу из 1474. под називом *De optima cive*, аутора Бартоломеа Сакија, познатог као Ил Платина (1421–1481), који је писао да, попут Фиренце из тога доба, треба да „од свих и за све буду“ грађене људске државе, у чијим темељима се налази *развитак људи и лепота њиховог живота*. У том обостраном грађењу себе и грађењу света Платина наглашава специјалну вредност појма „праведности“ (душе људског друштва) као основне директиве грађења друштвеног живота, који потиче из поставке да је племенитост ствар људског деловања – што значи, општедоступна – а не ствар рођења или привилегије.

С друге стране, као типичан израз отуђености, поштено зарађивање хлеба обављањем најразличитијих врста послова, па и оних од посебног друштвеног значаја (нпр. лекара који спашавају људске животе) ставља се у вредносни запећак и минималном плаћеношћу жигоше као мар-

гинални, архаичан образац аксиолошке прошлости. Морално посустајање слабијих карактера у спрези са резигнирајућим одговорима на алијенације које вређају човеково достојанство, регрутоваће и поједине припаднике хуманих професија (попут наведене лекарске) да и они у том каузалном зачараном кругу плате цех свеопштег удаљавања од људске суштине, издајући, кроз примање мита за своје стручне услуге, етички кодекс лекарског позива и Хипократову заклетву. Као да је баш њих, и њима сличне, имао у виду ренесансни хуманиста Леон Батиста Алберти (1404–1472), када је запазио да „поседовање и пожуада за богатством ограничавају људске хоризонте, да одузимају човеку његову лепоту, да уништавају све вредности праве људскости.“ (Суходолски, 1972: 271)

Одатле се, са отуђењем рада као стожерном егзистенцијалном одликом, објашњавају бројна отуђења човека, пошто природа човековог животног активитета надалеко прераста однос човек–човек, распростирући се неминовно на егзистенцијални бескрај свакодневних животних потреба које се могу задовољавати само кроз однос човек–свет. Са таквих позиција распознају се различити аспекти отуђења, попут оног које се тиче *пасивности примања*, оличеног у човековом доживљавању света и самога себе (у одсуству активитета) пасивно-прималачки, где је неостварени субјект одвојен и удаљен од потенцијалног објекта. Као немоћан пасивни чекалац, па онда од воље других, зависан прималац, човек се у одсуству реализације сопствених потенцијала покорава слепим силама ван себе, чиме издаје властиту суштину стваралачког бића, пристајући на робовско прихватање метафизичких, тренутно постојећих, њему туђих егзистенцијалних пројекција.

У том контексту, лишено активитета, отуђење се може довести у везу са *идолатријом*, као последицом потиснутих снага личности, која животност не тражи у себи, већ у различитим, *фетишистичко-поствареним (реификованим)* идолима ван себе. (Муминовић, 1978: 254) Сиромашно становништво Србије, као захвалан конзумент потрошачких нискобуџетних културних добара, прихватило је као *отуђену идеологију* читав систем осмишљено-наметнутих идола, који су, по принципу антички опробаног рецепта – хлеба и игара, фиктивно кроз колективно усвојен механизам пројекције, у функцији катарзе и отупљивања свакојаког незадовољства егзистенцијално отуђених и понижених становника Србије.

На нивоу, далеко испод просечних, садржаја који се приближава логичко-вредносном апсурду порнографије, материјално сиромашна држава је плодно тло и свих осталих сиромаштава: нормативних, моралних, социјалних, образовних, васпитних и културних, чији су јавни преносиоци

идоли из сфере музике, шоумени и спортисти. Да зло буде веће, српска сиротиња је највернији обожавацац и конзумент (не)културних продуката, тих измишљених идола, који за наше услове бивају баснословно новчано и друштвено-статусно награђени, за примитивизам и менталну патологију показану у већ раширеним, и од народних маса свесрдно прихваћеним, облицима ријалити шоуа. Када се то има у виду, сасвим је у праву Ерих Фром када у свом филозофско-антрополошком приступу отуђење доводи у везу се *грехом*, чија теолошка суштина се, преведена на световни језик, може појмити као – човеково напуштање себе, Бога у себи.

Управо због тога што на овај јалов начин тражи узоре ван себе, човек не успева у егзистенцијалној форми реализовати своје људске могућности – потврдити се као слободно, стваралачко биће праксе, већ застаје и бива спутан у развојном смислу ка задатом истинском човеку, на нивоу закржљалог и неоствареног, па самим тим и отуђеног човека, у свим сферама његовог свакодневног суочавања са мноштвом потреба, почев од оних примарних – биолошких, па све до играјуће-естетских.

Закључна разматрања

Кратак осврт на сиромаштво као крајње сложену друштвену појаву, недвосмислено је потврдио полазну хипотезу овога рада, да се њена есенција, садржана у немогућности задовољавања минимума егзистенцијалних потреба, конкретно становништва Србије, непосредно одражава на многоврсне облике његовог свакодневног отуђивања (алијенације). У том контексту, сиромаштво се, као индикатор егзистенцијалног удаљавања човека од властите родне суштине, може довести у везу са немогућношћу реализације његове свакодневне потребитости, у широком распону од елементарне потребе за радом, као осномом за практиковање својих стваралачких потенцијала, преко редукације примарних биолошких потреба за исхраном, становањем и одевањем па све до – од човекове генеричке бити отуђених вредносно-културних потреба.

Као слободно биће, коме је потенцијално дата могућност сопствене, ка будућности задате самопројекције и константног егзистенцијалног преображавања, сиромаштвом заробљен човек отуђује се као сурогат властитој природи која не трпи оквире голог преживљавања, постајући тако неостварени роб, у сваком аспекту своје родности: биолошком, социјалном, психичком, моралном, вредносном, културном и естетском.

Посебно обесхрабрујуће делује чињеница да је сиромаштво, поред осталих зала, у српском друштву, праћено екстремно израженом социјалном неправдом, толерисаном, и кроз различите интересне сфере подржаном, од стране политичких моћника, који су (бескрупулозно вођени личним богаћењем и промоцијом) лишени сваке институционалне и моралне одговорности према огромном проценту сиромашних грађана у држави, који се у буквалном смислу речи боре за голи егзистенцијални опстанак.

Упркос свести о тежини промене постојећег стања у изразито сиромашном српском друштву (економског, политичког, вредносног, моралног, културног), које се директно одражава на егзистенцијалну отуђеност његових припадника, са позиција филозофске антропологије, може се приметити да, како само људи стварају историјско-цивилизацијске услове свог отуђења, такође, само они се могу мирити са тим истим условима, или их мењати. Методе тих промена су врло различите, и зависе од слободне воље као сазнајно-делатног суштства људске егзистенције.

Литература

- Кочовић, Д. (2007), *Социјална политика*, Београд.
- Кочовић, Д. (2010), „Сиромаштво – светски проблем“, *Социјална мисао*, часопис за теорију и критику социјалних идеја и праксе, Београд, бр. 60, стр. 29–40.
- Мор, Т. (1951), *Утопија*, превод Ф. Баришић, Београд.
- Марх, К. (1953), *Fruhschriften*, Stuttgart.
- Муминовић, Р. (1978), *Људскост и повијесност*, Свјетлост, Сарајево.
- Павићевић, В. (1977), *Огледи о хуманизму*, Раднички универзитет „Радио-вој Ђипранов“, Нови Сад.
- Чомски, Н. (1995), *Шта то у ствари хоће Америка*, Институт за политичке студије, Београд.
- Суходолски, Б. (1972), *Модерна филозофија човека*, Нолит, Београд.

POVERTY IN FUNCTION OF EXISTENTIAL ALIENATION OF THE POPULATION OF SERBIA

By Milan PETRICKOVIC

ABSTRACT

Being a complex social phenomenon, poverty is recognizable in practice as the impossibility to satisfy the minimum of human's existential needs; it is immediately reflected (even in its extreme form of poverty) on a variety of forms of every day alienation of the population of Serbia. In a wide range from primary-biological all the way up to cultural-aesthetic requirements, poverty inhibits potential development of one's potentials which takes him away, makes him un-free, that is alienated from his own essence (core), from other people and the community he lives in. Along with that, general existential alienation with us gets promoted by the extremely rooted social injustice, politically profiled utilitarianism, wrenched away from any form of institutional control of the competent authorities as well as the general disintegration of the system of ethics and standards

Key words: poverty, existential alienation, the population of Serbia, immanent human's substance

